

SZEMLE.

Budget és budgetbeszéd. Ha igaz az, hogy az üzleti életben a gondolat csak számokkal kifejezve ölt testet és nyer életet, akkor ez a tétel az állami élet ágazataiban is megáll. De a szám egy megadott pillanat valóságát tartalmazza csak, nem nyújt tájékozást az irányról, amelyben a fejlődés haladni fog, vagy amelynek érdekében a kertész az élő galyat terelni, nyesegetni szándékozik.

A magyar pénzügyminiszterek budgetbeszédeinek nagy és dicső a multja. Halhatatlan Wekerle Sándor budgetbeszédeiről az anekdotázó csak azt jegyezte fel, hogy egészen a közös bosnyák-hercegovinai tartományi igazgatás legapróbb tételéig minden számot fillérre menő pontossággal fejből és ami ennél több, pontosan idézett; a mai nemzedék azonban e beszédekből a pillanatnyi sikert és készséget messze túlhaladó, mély tanulságokat merithet.

Bud János pénzügyminiszter hivatalbalépése óta sokkal rövidebb idő telt el, semhogy Wekerlével való összehasonlításra törekedhetnék. A pénzügyi bizottság január 9-iki és az általános vita befejezésekor a nemzetgyűlésben tartott február 5-iki beszédei kiemelkedő érdekűek mégis. Tíz év óta első megnyilatkozásai ezek felelős kormányférfiúnak, amely megvalósulásra számot tartó költségvetést taglal; beszédet hallottunk ugyan az 1922/23. évi költségvetés beterjesztésekor Kállay Tibortól is, budgetjét azonban a korona romlása tárgyalás előtt elenyésztette.

Pedig a budgetbeszéd elsősorban Kállay Tibor iránt adózott hódolattal és méltán. E miniszterünk alakja egyre nő, minél mélyebben haladunk a szanalás erdejében. A keretek, amelyeket az ő nevével egybekapcsolódó 5 féléves szanalási költségvetések szabnak, önként értetődőleg vázat adtak ugy mostani, mint következő budgeteinkhez anélkül, hogy egészük és organikus egybekapcsolódásuk az egész költségvetési vita során kifogást vagy kritikát váltott volna ki. Ezt a körülményt nem szabad a költségvetés tárgyalása alkalmából felmerült különleges politikai helyzet rovására írunk. A budget valóban jó, sokkal kedvezőbb annál, amelynek elérését néhány hónappal ezelőtt remélhettük és ugyszólván minden egyes tétele számol a realitásokkal. Sajátságos, hogy egy elvesztett világháborura és a nyomában járó szörnyűségekre volt szükség ahhoz, hogy korunk az állam bevételeiről és kiadásairól havonként állandó, pontos és őszinte havi tájékozást nyerjen. A főbiztos jelentései és a bevételek és kiadások abban foglalt analyze azelőtt ismeretlen, végtelenül becses támponto-

kat szolgáltatnak a törvényhozók és a nyilvánosság részére a költségvetés helyességének megbirálásához. Sajnálatos mindössze az, hogy a költségvetés és a szanálási törvény különböző formában szerepelnek. A magyar budgettörvények mindig — tudtommal csak két kivétellel — brutto költségvetések voltak, a genfi program pedig tulnyomó részben netto tételeket tartalmaz. Azt a fáradságos és minuciózus munkát, amely a két rendszer között összehasonlítást tesz lehetővé és amelyet Imrédy Béla dr. az „Aranybudget“ című kitünő dolgozatában végzett el, a törvényhozás tagjai szemelláthatólag kevéssé számolták utána. Minthogy a vita során nem érintett, nem foglalkozott a miniszter sem a szanálási törvényvel szemben mutatkozó kiadási és a jelentékenyebb bevételi többlettel s nem érintette azt a kérdést sem, hogy a következő félév kerete az előiránnyal szemben minő módosításokra törekszik.

Közvetett uton mégis következtethetünk a kormány álláspontjára. A tisztviselői fizetések emelésének kérdése kétségtelenül igen fontos és ennek megfelelő méltatást is nyert a tárgyalt beszédben. A bevételi felesleg mérvéhez képest ígért tett a miniszter a javadalmazások fokozatos javítására és kétségtelen, hogy a közalkalmazottak fizetései Magyarországon általánosságban legalább 25 százalékkal maradnak az osztrák tisztviselők fizetései alatt. Más kérdés az, vajjon a szanálási program bevételi tervéhez képest mutatkozó felesleg oly állandó jellegű lesz-e, hogy erre az állandó megterhelést jelentő célra fedezetnek lehessen venni? A közelmultban, a korona fokozatos javulása óta tapasztaltuk, milyen rendkívüli nehézségekbe ütközik egy egyszer engedélyezett fizetési keret csökkentése, ha az általános életstandard egyidejűleg nem száll le. Már pedig a nemzetközi gabona-hausse, az új vámtarifa és a nehéz termelési viszonyok azt a félelmet keltik, hogy a megélhetés további drágulásával kell ebben az évben számolnunk, ami a tisztviselői háztartások helyzetének súlyosbodását, másrésztől azonban az adóbevételek csökkenését vonná maga után.

A magyar állam dologi és személyi kiadásainak egymáshoz való aránya a pénzügyminiszternek nyilván nehéz, súlyos gondja. Több mint 50 százalékot tesznek ki a vállalatok és üzemek adatainak figyelembevételével a személyi költségek a budgetben, amivel szemben a miniszter a takarékoság szükségességét és a fokozatosan megüresedő állások megszüntetését hangoztatta. Circulus vitiosusserü ez a kérdés, mint ahogy az államháztartás javításának legtöbb problémája éppen közvetett visszahatása miatt oldható nehezen meg. Az Országos Takarékosági Bizottság nagyszámu állást minősíthetne feleslegesnek, ha a megmaradók elsőrendű, szakképzett és

felelősséget vállaló és elbíró közegekkel töltenének be. Ily tisztviselők bizonyára lennének, de egész más javadalmazásra tartanának és tarthatnának is igényt. Évek munkájára, talán egy egész generáció új, modern, a gyakorlati élet szempontjához közelebb álló iskolázottságára lehet szükség, amíg ez a program s ez az ígélet megvalósul.

Az adózási kérdésekre vonatkozólag a miniszter beszéde, sajnos, kevésbé elégít ki. Lehet, hogy ezek távolabb állanak az elsősorban egyetemes közgazdasági problémákkal foglalkozó tudós egyéniségéhez, lehet, hogy nem óhajtott praesjudikálni az ezidőszerint tárgyalásokat és tanulmányokat folytató államtitkárjainak: mindenesetre úgy a jövedelem- és vagyonszármazás konstrukciója, mint a forgalmiadóra vonatkozó kijelentések igen általánosak és konkrét ígéretek nem tartalmazzak. A társulati adó problémáját pedig a miniszter nem is említette, holott ennek valamilyen alakban való enyhítése, akár az aranymérleg kapcsán, akár anélkül, elengedhetetlen előfeltétele ép azoknak a kérdéseknek, amelyeket a beszéd második, általános jellegű része tárgyalt.

Kétségtelen az, hogy hiteléletünk nehéz helyzetén a kormány is sokat segíthet. A földbirtokreform mielőbbi befejezése, vagy legalább is az azon egyszer már átesett birtokok megmaradó részének mielőbb oly helyzetbe juttatása, hogy azok jelzálogos kölcsönök fedezetéül sikeresen szolgálhassanak: élet-halál kérdése a magyar mezőgazdasági termelésnek. A magyar föld hitelképessége vitális érdeke hazánk agrárkörain kívül is valamennyiünknek s ezen megrendített hitel újramegalapozásához minden tényezőnek áldozatokra is el kell készülnie. Az, amit a miniszter a földbirtokreformról és annak finanszírozásáról mondott, homályban hagyja a kérdést. Különösen homályt hagy a vagyonszármazás-földek sorsáról, amelyeknek többszáz millió aranykoronát kitevő értéke egészséges megoldás mellett mindezen feladatok hiánytalan megoldására valószínűleg elégséges lenne. Hiányzik a beszédből a többi állami vagyon gyümölcsösztetésének javítására vonatkozó ígélet vagy terv is. Megcáfolatlan maradt a költségvetési vita során az állami erdők és földek minimális jövedelmezőségére vonatkozó felszólalás. Ezek nem oly kérdések, amelyek a valorizáció vagy az aranymérleg alapvető problémáinak elintézésével lekerülhetnek a napirendről. Fájó, beteges kinövésai ezek az utolsó 10 esztendőben szörnyen leromlott államgazdasági életnek, amelynek javulása bár csak fokozatosan, lépésről-lépésre haladhat: mégis hovatovább nagyobb figyelmet érdemel, mint a fundamentum újralerakásának körülbelül befejezett munkája.

A szanálás eredményének minden kilátása és a helyzet számos biztató jele mellett számtalan, kisebb rendűnek nem

mondható hiba van még. Bud miniszter költségvetési beszéde nem terjeszkedett ezekre ki és tulajdonképen nem is kívánható ezek részletes taglalása ily alkalomnál. Egyetértünk azzal a sorok közül kicsendülő meggyőződéssel, hogy a nagy dicsőséget hozó, történelmi szerepet biztosító művelet ideje — remélhetőleg — véget ért. A budget sikerét és ezzel a gyógyulás utját nem azok a problémák fogják eldönteni, amelyek azóta már napirendre is kerültek és amelyek talán már a legközelebbi hetekben a bizonytalanság megszüntetésével szintén kétségtelenül nagyot fognak lendíteni a dolgozók összességén. A másodrendűnek tartott, az eddig nem sürgősnek kezelt feladatok elvégzése nehezedik mai pénzügyminiszterünk vállára. A beszédből kicsillogó szaktudás, józan mérsékeltég és a mindenesetre érezhető legbecsületesebb törekvés maradjon segítségére. *Dr. Szász György.*

A társulati adó szempontjából a saját tőkének aranykoronára való átszámítása. Az 1924. évi 5800. számú pénzügyminiszteri rendelet, amely a vállalatok adóköteles nyereségének és adójának aranykoronában való megállapításáról is intézkedik, a rentabilitás helyes keresztülvitele céljából azt rendeli, hogy a vállalatok saját tőkéje is aranykoronára számítandó át akként, hogy a vállalat saját tőkéjének azon része, amely 1914 végéig vált a saját tőke alkatrészévé, teljes értékű aranykoronának tekintendő, a későbbi évekre vonatkozólag pedig a saját tőkének papirkoronában szereplő újabb alkatrészei azon év utolsó hónapjára megállapított átszámítási kulcsal számítandók át aranykoronára, amely évben a saját tőke részévé váltak. Ezen rendeleti intézkedés kiegészítésekép a pénzügyminiszterium a 136.442/VII. a. 1924. számú körrendeletében utasította a kivető hatóságokat, hogy

1. új vállalat alakulásánál felmerülő, egy évnél hosszabb üzleti év esetében az első, esetleg csonka év folyama alatt befizetett saját tőke ezen első év utolsó hónapjának átszámítási kulcsával, a második adóztatás alá kerülő év folyamán befizetett saját tőke pedig ezen második év utolsó hónapjának átszámítási kulcsával számítandó át aranykorona-értékre;

2. vállalatok 1915. január 1. utáni időpontban bekövetkezett egyesülésének esetében a fennmaradt vállalat ezen alkalomból kifolyólag felemelt részvénytőkéjének azt a részét, amely a beolvadó vállalat részvényeseinek juttatott részvényeknek felel meg, a beolvadó vállalat részvénytőkéjének a beolvadás napján mutatkozó aranykorona-értékével egyenlő összegben kell felvenni. Hasonló eljárást kell követni a fennmaradó vállalat ezen évi tartalékszaporulatának azon részével is, amely a beolvadó vállalat tartalékának megfelel.

3. Azokat a tartalékszaporulatokat, amelyeket a társasági közgyűlés határozata rendelt tartalékalapba helyezni, nem a